

“Piyaniist” Filminin Dehşet Yönetimi Kuramı Perspektifinden İncelenmesi

Ekrem Sedat ŞAHİN¹

Öz

Bu araştırmada Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramlarını film analizi yöntemi ile incelemek ve somutlaştırmak amaçlanmıştır. İnsanı diğer canlılardan ayıran eşsiz entelektüel yetenekleri belli bir oranda doğaya hâkim olmasını, hayatını daha konforlu hale getirmek için buluşlar gerçekleştirmesini ve icatlar yapmasını sağlar. Diğer taraftan bu üstün entelektüel yetenekleri insanın ölümlü bir varlık olduğunu fark etmesine de neden olur. İnsan, çeşitli yollarla ölümlülüğün oluşturduğu dehşet ile baş etmeye ve ölümü mümkün olduğunca uzak bir geleceğe ötelemeye çalışır. Ölüm farkındalığının yoğun olduğu ortamlardan biri savaştır. Bu araştırmada bir savaş biyografisi olan Roman Polonski'nin yönetmenliğini yaptığı “Piyaniist” filmi Dehşet Yönetimi Kuramı'nın kavramları açısından analiz edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. “Piyaniist” filminin bazı sahneleri belirlenerek, bu sahnelerde yaşananlar kuramın ölümlülük bilinci, ölüm düşüncesinin erişilebilirliği, ölüm kaygısı tamponu, kültürel dünya görüşü, benlik saygısı, yakın ilişkiler, romantik ilişki, iç grup yanlılığı, dış grup düşmanlığı, sembolik ölümsüzlük, gerçek ölümsüzlük, yakınsak ve iraksak savunma kavramları açısından incelenerek somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dehşet Yönetimi Kuramı, Ölümlülük Bilinci, Kültürel Dünya Görüşü, Benlik Saygısı, Film Analizi

Şahin, E. S. (2023). “Piyaniist” Filminin Dehşet Yönetimi Kuramı Perspektifinden İncelenmesi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 12 (2) , 995-1019 . <https://doi.org/10.15869/itobiad.1199250>

Geliş Tarihi	04.11.2022
Kabul Tarihi	12.06.2023
Yayın Tarihi	24.06.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Türkiye , ekremsedat33@gmail.com / ORCID: 0000-0002-2499-1617

An Analysis of the Movie "The Pianist" from the Perspective of Terror Management Theory

Ekrem Sedat ŞAHİN¹

Abstract

This study aims to examine and concretize Terror Management Theory and its concepts with film analysis method. The unique intellectual abilities that distinguish human beings from other creatures enable them to dominate nature to a certain extent, and to make inventions and discoveries to make their life more comfortable. On the other hand, these superior intellectual abilities cause people to realize that they are a mortal being. Humans try to cope with the terror of mortality in various ways and to postpone death as far into the future as possible. An environment with intense death awareness is war. In this study, the movie "The Pianist", a war biography directed by Roman Polonski, was analysed in terms of Terror Management Theory concepts. Qualitative research design document analysis method was used in the study. Some scenes from the movie were selected and the incidents in them were examined and concretized in terms of theory's mortality consciousness, accessibility of death thought, death anxiety buffer, cultural World view, self-esteem, close relationships, romantic relationship, in-group bias, outgroup hostility, symbolic immortality, true immortality, convergent and divergent defence concepts.

Keywords: Terror Management Theory, Mortality Consciousness, Cultural Worldview, Self-Esteem, Film Analysis

Şahin, E. S. (2023). "Piyanist" Filminin Dehşet Yönetimi Kuramı Perspektifinden İncelenmesi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 12 (2) , 995-1019 . <https://doi.org/10.15869/itobiad.1199250>

Date of Submission	04.11.2022
Date of Acceptance	12.06.2023
Date of Publication	24.06.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Aksaray University Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Division of Guidance and Psychological Counseling, Türkiye, ekremsedat33@gmail.com / ORCID: 0000-0002-2499-1617

Giriş

İnsanoğlu, soyut ve sembolik düşünebilme yeteneği açısından benzersizdir. Bu bilişsel yetenek, bireye geçmişi hatırlama, gelecek için plan yapma, yaratıcı davranışlar ortaya koyma, eylem ve inanç sistemlerine ilişkin başkalarının ne düşündüğünü veya ne hissettiğini tahmin etme olanağı sağlar. Diğer taraftan bu engin bilişsel yeteneğin bedeli, bireyin ölümlü olduğuna ve bilinmeyen bir zamanda kaçınılmaz olarak ölümü yaşayacağına ilişkin öz-farkındalığıdır (Wolfe ve Tubi, 2018). İnsan kendi ölümünü düşünebilen tek hayvandır ve doğal olarak ölüm ihtimali onun için rahatsız edicidir. Bu nedenle insanlar kendi güvenliklerini sağlamaya ve uzun bir yaşam sürmeye yönelik davranışları gerçekleştirerek ve ayrıca ölümden sonraki yaşama ilişkin inançları benimseyerek, kaçınılmaz ölümün oluşturduğu korkuları en aza indirmek için adımlar atarlar (Leary, 2004). Bu konuda Ernest Becker (1973) birçok karmaşık insan davranışının temel olarak ölümle ilgili kaygıları hafifletme ihtiyacından kaynaklandığını öne sürer. O, insanların hayatta kalmak için çabaladıkları ancak ölümün kaçınılmazlığını anlayabilecek gerekli bilişsel yeteneğe sahip olduklarından, gerçek (literal) ve/veya sembolik ölümsüzlüğe ulaşmaya hizmet eden kültürel yapılar ve fiziksel bedenle birlikte ölmeyen kimlik inşa ettiklerini ve bunlara yatırım yaptıklarını belirtir (Routledge ve Vess, 2018).

Becker, ölüm fikri ve ölüm korkusunun insan hayvanına başka hiçbir şey gibi musallat olmadığını, ölümlülük bilincinin insanda varoluşsal bir dehşet yarattığını, insanın ölümün yazgısından kaçınmaya çalıştığını ve ölümün nihai kader olduğu gerçeğini bir şekilde yadsıma çabasının insan faaliyetlerinin ana kaynağı olduğunu öne sürer (Becker, 1973; Wolfe ve Tubi, 2018). Becker'in insan davranışının itici güçlerini ifade etme çabalarına dayanan Dehşet Yönetimi Kuramı (DYK) 30 yıldan fazla bir süredir sosyal psikolojide öne çıkan yaklaşımların olmazsa olmazı haline gelmiştir. DYK ile ilgili yüzlerce deneysel ve teorik çalışma gerçekleştirilmiştir. Medyada çokça yer alan kuram, ödüllü belgesellerin odak noktası olmuştur (Pyszczynski, Solomon ve Greenberg, 2015).

Dehşet Yönetimi Kuramı (DYK)

DYK, ölüm sorununu bireyin istek ve eylemelerinin çoğunu yönlendiren insanlık durumunun “çekirdekindeki kurt” olarak görür (Yetzer ve Pyszczynski, 2019). Kurama göre ölümlülük bilinci, bireyde birincil korku ve varoluşsal bir dehşet yaratır (Barnes, 2021; Greenberg, Koole ve Pyszczynski, 2004). Hayatın temel gerçeğinin farkındalığına yanıt olarak bu dehşet potansiyeli, etkili bir şekilde yönetilmedikçe amaca yönelik, başarılı davranış ve belki de hayatta kalmayı ciddi şekilde engeller. DYK, bazı önemli güdülerin temelinde ölüm korkusunun yattığını öne sürse de insan davranışını yönlendiren tek motive edici gücün ölüm korkusu olmadığını da belirtir (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Başka bir ifade ile kurama göre ölümlülük bilincinin ortaya çıkardığı dehşet; insanın bütün duygu, düşünce ve davranışlarını yönlendirmese de; insan motivasyonunun en etkili belirleyicilerinden biridir.

DYK, insanların diğer hayvanlara ne kadar benzer ve onlardan ne kadar farklı olduğunun dikkate alınmasıyla başlar. Diğer tüm hayvanlar gibi, insanlar da bireyin ve türün hayatta kalma olasılığını artıran, kendini koruma ve sürekli varoluşa yönelik içgüdüsel bir eğilimle doğarlar. İnsanlarla diğer yaratıklar arasındaki temel fark, insanların davranışlarını düzenlediği son derece karmaşık entelektüel yetenekler dizisidir (Dilekli, 2017; Greenberg, Solomon ve Pyszczynski, 1997). DYK, kaçınılmaz

ölümün son derece gelişmiş entelektüel yeteneklerle yan yana gelmesinin felç edici bir dehşet potansiyeli oluşturduğunu varsayar (Greenberg ve diğerleri, 1997). Bu dehşet potansiyeli, kültürel dünya görüşleri, benlik saygısı ve yakın kişiler arası ilişkilerden oluşan bir kaygı tamponu sistemi tarafından yönetilir (Pyszczynski, Lockett, Greenberg ve Solomon, 2021). Bu tampon sistemi fizyolojik uyarılma, kaygıyı azaltma ve aynı zamanda iyi olma duygusunu artırmak için kullanılır (Juhl ve Routledge, 2016; Wolfe ve Tubi, 2018). Ölüm farkındalığının oluşturduğu dehşet karşısında insanın üyesi olduğu toplumun kültürel süreçlerinden, kurduğu yakın ilişkilerinden ve kendi benliğine duyduğu saygıdan güç aldığı söylenebilir.

Kaygı tampon sistemi DYK'nın araştırmalar ile sınanmış hipotezlerinden biridir. Bu hipotez bireylerin bir tehdide tepki olarak tetiklenen yüksek benlik saygısı veya yaşamın anlamı gibi güçlü psikolojik tamponlarına odaklanır. Bir diğer hipotez ise ölüm düşüncesinin erişilebilirliğidir. İnsanların güçlü bir şekilde sahip oldukları inançlara itiraz edildiğinde, onların ölümle ilgili örtük düşüncelerinin bilişsel olarak daha erişilebilir hale geldiğine ilişkin bulgular mevcuttur (Schimmel, Hayes, Williams ve Jahrig, 2007). DYK'nın bir başka hipotezi ölümle ilgili belirginliktir. Ölümlülüğü hatırlatan uyarıcıların bireyde tahmin edilebilir, yakın ve uzak savunma tepkileri ürettiği tespit edilmiştir (Pyszczynski, Greenberg ve Solomon, 2000).

Ölüme ilişkin düşünceler bireysel dikkatin odağında ya da bilincin sınırlarında düşünce ve davranış üzerinde farklı etkiler üretir (Wolfe ve Tubi, 2018). DYK, insanların ölüm kaygısını yakınsak (proximal) ve ıraksak (distal) savunma olarak adlandırılan iki farklı sistemle yönettiklerini öne sürer (Pyszczynski, Greenberg ve Solomon, 1999). İkili süreç modeli olarak adlandırılan bu savunma sistemleri ölüm düşüncelerini bilinçten uzak tutmak için birlikte çalışırlar (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Bireyin ölümlüğün oluşturduğu dehşeti ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için duruma göre yakınsak ve ıraksak savunma sistemlerini kullandığı söylenebilir.

Yakınsak savunmalar: Ölüm düşünceleri bireyin dikkatinin odağında olduğunda bir başka ifade ile ölüm düşünceleri erişilebilir olduğunda yakınsak savunmalar harekete geçer. Bu savunmalar kişinin, onu öldürebilecek olaylara karşı savunmasızlığını reddederek veya kişinin yaşamını uzatan davranışlara katılarak ölüm kavramını geleceğe ötelemeyi içeren, ani ölüm tehdidiyle mantıksal olarak ilişkilidir (Harkrider, 2022; Pyszczynski ve diğerleri, 1999). Wolfe ve Brooks (2017) ölüm düşünceleri erişilebilir olduğunda bireyin inkâr, dikkatini başka yöne çevirme ve rasyonelleştirme tepkilerine başvurduğunu ifade eder. Dikkatini başka yöne çevirme veya rasyonelleştirme yoluyla ölümle ilgili düşünceler bastırılabilir. İnkâr ile ölüm sorunu bilinmeyen uzak geleceğe itilebilir ve kişinin bu konudaki savunmasızlığının oluşturduğu acı ertelenebilir (Wolfe ve Tubi, 2018). Yakınsak savunma biçimi, kişinin tehdit algısını en aza indirmeyi içerir (Pyszczynski ve diğerleri, 2021). Yakınsak savunmalar, bireyin ölüm düşüncesinden sıyrılarak ya da en azından o düşüncüyü bir kenara koyarak günlük hayata uyumunu sağlayabilir.

Yakınsak savunmalar bireyin kendi kendini, ölümün şu anda çok önemi olmadığına ve uzak gelecekte bir yerlerde sorun teşkil edebileceğine ilişkin, ikna etmesini sağlar. Bu şekilde ölüm düşüncelerini zihnin odak noktasından uzaklaştırır; ancak ölümün kaçınılmaz bir kader olduğu gerçeğini reddetmek için hiçbir şey yapamaz. Bireyin ölümlüğü, onun adresi veya telefon numarası gibi nadiren bilinçli bir şekilde dikkatinde olan ancak kolayca ve hızlı bir şekilde aklına gelebilen bir gerçektir. Bu tür düşünceler, yüksek erişilebilirlik durumunda, her zaman bilince girmeye hazır, bilincin

kenarlarında oyalanurlar (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Ölümlüğün oluşturduğu endişeler, mantıksal olarak ölümle ilgisi olmayan, ancak kişinin hayatına anlam, değer katan ve gerçek ya da sembolik ölümsüzlük sunduğuna inanılan iraksak savunmalarla yatıştırılır (Pyszczynski ve diğerleri, 2021).

İraksak savunmalar: Ölümlülük düşünceleri bilinçten uzaklaştırıldığında ve insanlar artık onların farkında olmadığına, baskılama gevşer ve bu da ölüme ilişkin düşüncelerin daha erişilebilir olmasını mümkün kılar. Ancak daha sonra bu düşüncelerin erişilebilirliğini azaltmak ve bilince girme olasılığını daha da engellemek için iraksak savunmalar harekete geçirilir (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Bu savunma türünde ölüm düşüncelerini bilinçsiz tutmak için yüceltme ve yer değiştirme mekanizmaları kullanılır (Wolfe ve Brooks, 2017). Bilinçli farkındalığın dışında ölümle ilgili düşüncelerin erişilebilirliği ne kadar fazlaysa, iraksak savunmalar o kadar güçlü olur (Pyszczynski ve diğerleri, 2015).

DYK'ya göre kültürel dünya görüşü ve benlik saygısı, insanları ölüm farkındalığının oluşturduğu dehşetten koruyan kaygı tamponu olarak birlikte çalışır (Yetzer ve Pyszczynski, 2019). Ölümlülük dehşetinin karşısında insanlar kültürel dünya görüşlerine olan inançlarını sürdürmeye ve benlik saygılarını arttırmaya odaklanan iraksak savunmaları harekete geçirirler. Kültürel dünya görüşlerinin en önemli işlevlerinden biri, insana özgü savunmasızlık ve ölüm bilincinin doğurduğu kaygıyı yatıştırmaktır (Greenberg ve diğerleri, 1997). Kültürel dünya görüşleri, hayata anlam katar. Bireye kendi hayatının bir değere sahip olduğu potansiyelini sunar. Bunlar bir araya gelerek ölümün detoksifikasyonunu sağlarlar. Kültürel dünya görüşleri evrenin nasıl çalıştığına, değerli davranış standartlarına ve hayata bakış açılarının doğruluğuna veya yanlışlığına ilişkin insanlara bilgiler sunar. Ayrıca kültürel dünya görüşleri, ortaya koydukları standartlara göre yaşadıklarına güvenenlere gerçek veya sembolik ölümsüzlük umudu verir (Yetzer ve Pyszczynski, 2019).

DYK, insanların kültürel bir dünya görüşünün standartlarına inanarak ve bu standartlara göre yaşayarak, benlik saygısını güvence altına alarak, ölümlüğün dehşetini yönetmeye çalıştıklarını belirtir (Cox, Arndt, Pyszczynski, Greenberg, Abdollahi ve Solomon, 2008). Bu bakış açısına göre benlik saygısı, kişinin kültürel dünya görüşü tarafından belirlenen değer reçetelerini yerine getirdiği hissidir. Benlik saygısı kişinin savunmasızlığının ve ölümlüğünün farkındalığı karşısında bireye güvenlik sağlar (Arndt ve Greenberg, 1999). Yüksek benlik saygısına sahip insanlar, önemli kültürel değerlere uygun yaşayarak gerçek ölümsüzlüğü (örneğin cennete gitmek veya reenkarne olmak) elde edeceklerine veya en azından sembolik ölümsüzlüğe (dünyada bıraktıkları, yaptığı iyi işler ve hatıraları kişi öldükten sonra da yaşayacağı için) ulaşacaklarına inanırlar (Leary, 2004).

DYK'ya göre insanlar, kendi kültürel dünya görüşlerine inançlarını ve benlik saygılarını sürdürmek ve bu yapıların her ikisini de tehditlere karşı savunmak için güçlü bir şekilde motive olurlar (Greenberg ve diğerleri, 1997). DYK, insanların inanç sistemlerine neden bu kadar yoğun yatırım yaptıklarına ve onların neden değerli hissetmeleri gerektiğine dair bir açıklama sunarak, insanoğlunun bu geniş kapsamlı davranış dizisi hakkında fikir verir (Burke, Martens ve Faucher, 2010).

DYK dini inancı belirgin bir şekilde ölüm korkusuyla ilişkilendirmiştir. Araştırmalar, ölümü hatırlatan şeylerin tanrılara, ruhlara ve ölümden sonraki hayata olan inancı artırdığını göstermiştir (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Ölüm riskine ilişkin varoluşsal

kaygı, dini ritüeller tarafından yatıştırılabilir. Ölüm farkındalığı, iki temel dini tepkiyi ortaya çıkarır. Bunlar; doğaüstü nedenselliğe güvenmek ve doğaüstü geleneklere uymaktır (Shults, Lane, Wildman, Diallo, Lynch, ve Gore, 2015). Din, ölüm kaygısını iki şekilde ele alarak özellikle etkili bir tampon sağlar. Birincisi, herhangi bir saygıdeğer kültürel kurum gibi, dini gruplar da bireylerin kendilerinden daha büyük ve daha kalıcı varlıklara ait olmalarına ve bunlara bağlı kalmalarına izin vererek “sembolik ölümsüzlük” sağlar. İkincisi, diğer seküler alternatiflerden farklı olarak birçok büyük inanç sistemi gerçek ölümsüzlük için ölümden sonra yaşam veya reinkarnasyon şeklinde fırsatlar sunar (Jackson, 2018). Dini inancın sunduğu bu fırsatlar, kültürel dünya görüşüne hizmet ederek benlik saygısını yükselttiğini düşünen bireyin, ölüm kaygısına karşı dini inanç ve ritüellere daha da bağlanmasına neden olabilir.

DYK ile ilgili alan yazın, ölüm farkındalığının neden olduğu dehşete karşı bireyin kültürel dünya görüşleri ve benlik saygısının yanı sıra yakın kişilerarası ilişkilerini de kullandığını ifade eder (Harkrider, 2022). Kuram, yakın ilişkilerin bağlanmaya dayalı, hissedilen güvenliği teşvik ederek varoluşsal ölümlülük kaygılarını yatıştırdığını, benlik saygısını artırdığını ve paylaşılan kültürel dünya görüşlerini doğruladığını öne sürer (Plusnin, Kashima ve Pepping, 2020). Araştırma sonuçları yakın ilişkilerin, insanların ölümün kaçınılmazlığının bilinciyle baş etmelerine yardımcı oldukları için bir dehşet yönetimi işlevi sağladığını ortaya koymuştur (Mikulincer, Florian ve Hirschberger, 2003). Bu konudaki çalışmalar, bebeklikteki bağlanma ilişkilerinin, insanlar dünya görüşlerini ve benlik saygısını ölümlüğün dehşeti karşısında kullanmaya başladıktan çok sonra bile, varoluşsal güvenliğin önemli kaynakları olmaya devam ettiğini göstermiştir (Mikulincer, Florian ve Hirschberger, 2004; Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Ayrıca araştırmalarda insanların yetişkinlik dönemlerinde de ebeveynlerini dehşet yönetimi kaynakları olarak kullanmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Ölüm farkındalığının ebeveynlerle daha olumlu ilişkilerle bağlantılı olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde ebeveynlerin de, gelecek nesillere devam eden, evlatlarının sağladığı öz-değer ve sembolik ölümsüzlük duygusu aracılığıyla çocuklarından ölüm kaygısına karşı koruma aldıkları saptanmıştır (Barnes, 2021; Cox ve diğerleri, 2008; Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Ebeveyn- çocuk ilişkisinin en yakın ilişki olduğu göz önüne alındığında; ölüm farkındalığının karşısında yaşı kaç olursa olsun hem ebeveyne hem de çocuğa bu ilişkinin diğerlerine göre daha fazla güç vereceği söylenebilir.

Yakın ilişkilerin ölümlüğün dehşeti karşısında koruma sağladığına dair görüşler, romantik ilişkiler kapsamında da incelenmiştir. Çok sayıda kanıt, ölüm korkusunu yönetmek için romantik ilişkilerin kullanımını belgelemiştir (Mikulincer ve diğerleri, 2004). Ölümün belirginliği, romantik ilişkilerde ilgiyi, ilişkide uzlaşmaya istekliliği ve kişinin partnerine duyduğu sevgiyi ifade etmesini pozitif olarak etkiler. Romantik partnerlerden ayrılma düşünceleri ölüm düşüncesinin erişilebilirliğini artırır. Kişinin partneriyle yakınlık düşünceleri ölüm düşüncesinin erişilebilirliğini ve bu düşüncelerin ürettiği dünya görüşü savunmalarını azaltır (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Bu kapsamda romantik ilişkinin ölüm dehşetinin karşısında bireye güç verdiği ve diğer taraftan da ölüm dehşetinin romantik ilişkinin devam etmesine katkı sağladığı söylenebilir.

DYK, kişinin benlik saygısı ve yakın ilişkileriyle birlikte dünya görüşünü onaylamanın, sembolik ölümsüzlük için çıkışlar sağladığını ve ölümlle ilgili düşünceleri tamponlayarak psikolojik iyi oluşu koruduğunu öne sürer (Pyszczynski ve diğerleri,

2021). Ölüm belirginliğinin oluşması, kültürel dünya görüşü savunmasını ve benlik saygısı çabasını arttırır ve önemli kültürel inançlara veya benlik saygısına yönelik tehditler, örtük ölüm düşüncelerinin erişilebilirliğini tetikler (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Araştırmalarda, ölümün belirginliğinde bireyin kendi kültürel dünya görüşünü destekleyenlere karşı olumlu; tehdit edenlere karşı ise düşmanca veya olumsuz tepkilerde bulunduğu saptanmıştır (Doğulu ve Sakallı Uğurlu, 2015; Pyszczynski, Solomon ve Greenberg, 2003). İnsanlar, diğer kimlik gruplarına karşı artan düşmanca tutum ve davranışlar sergilerken, bireysel ve grup dünya görüşlerini destekleyen ve bireysel benlik saygısını en üst düzeye çıkarmaya hizmet eden, kültürel olarak onaylanmış davranışları gerçekleştirmeye çalışırlar (Wolfe ve Brooks, 2017). Diğer bir ifade il ölümün belirginliği durumunda insanların kendi kültürel öğelerine, grubunun veya toplumunun dini inançlarına, dünya görüşlerine daha da sahip çıkacağı ve bunları diğerlerine karşı savunacağı söylenebilir.

Birey, kendi kültürel dünya görüşü ve bu görüş çerçevesinde şekillendirdiği benlik saygısını korumak adına alternatif dünya görüşü veya bu görüşe sahip olanları basitçe küçümser. İnsanlar, diğer dünya görüşlerini yanlış olarak nitelemeye ya da bu tür görüşlere sahip olanları cahil, az eğitilmiş veya düşük zekâda görerek kendi bakış açılarına yönelik tehditleri en aza indirmeye çalışırlar. Bu konuda bireyin ortaya koyduğu bir başka tepki, asimilasyon veya başkalarını kendi bakış açısını benimsemeye ikna etmektir. Birey son aşamada ise dünya görüşünü paylaşmayanları yok ederek, “galip gelenin her şeye rağmen haklı olması gerektiği” düşüncesini kanıtlamaya çalışır (Greenberg, Solomon ve Pyszczynski, 2004). Özetle birey, kültürel dünya görüşünü ve benlik saygısını korumak için kendi gibi düşünen, yaşayan ve kendi grubundan birilerine daha olumlu davranırken; dış grubun üyelerine veya kendi gibi düşünüp yaşamayanlara karşı olumsuz davranışlar sergileyebilir. Kendi kültürel dünya görüşünü desteklemeyenler ve dış gruptan olanlar birey için gerçek ya da sembolik ölümsüzlük arzusu ve çabasına darbe vuracak düşmanlar olarak algılanabilir.

Yakınsak ve ıraksak savunmaları kullanarak birey gerçek ve/veya sembolik ölümsüzlüğe ulaşmak için mücadele etmektedir. Gerçek ölümsüzlük, kişinin ölümden sonra fiziksel bedeninin sınırlarını aşan bir biçimde var olmaya devam edeceğine inanmasıdır. Bu inanç tipik olarak, cenneti, reenkarnasyonu veya türümüzün ilk günlerinden beri insanların arzu ettiği sayısız diğer ölümden sonraki yaşamı vaat eden kültürel dünya görüşlerinin dini yönlerini yansıtır. Sembolik ölümsüzlük, kişinin kendi ölümünden sonra ve sonsuza kadar var olmaya devam eden kendinden daha büyük bir şeyin parçası olmayı gerektirir. İnsanlar, kendileri bu dünyadan gittikten sonra bile var olmaya devam eden hatırlatıcılar bırakarak sembolik ölümsüzlük kazanırlar. Bu hatırlatıcılara bireyin yaşadığı dünyaya yaptığı değerli katkılar, ailesi, çocukları, arkadaşları, grup üyelikleri, başarıları, anıtları, servetleri, kitapları, resimleri, besteleri, şiirleri, hatıraları, fikirleri, tarihsel rolleri gibi maddi ve manevi ürünler örnek gösterilebilir (Barnes, 2021; Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Özetle bireyin bu dünyada maddi veya manevi olarak ortaya koydukları ve grup üyelikleri ona sembolik ölümsüzlük sağlarken; ölümden sonraki yaşam ve benzer şekilde reenkarnasyon inancı ise gerçek ölümsüzlük sağlamaktadır. Bu kapsamda gerçek ve/veya sembolik ölümsüzlüğe ulaşmanın insanın temel amaçları arasında olduğu söylenebilir.

DYK, ölüm dehşetine yönelik geliştirilen savunmaların sonuçlarının mutlaka olumsuz olduğunu varsaymaz (Wolfe ve Tubi, 2019). İnsanların fizyolojik sağlıklarını korumaya

yönelik davranışları ölümlük bilincinin sonucudur. Bireyin sağlığını iyileştirmek için adımlar atması, doğrudan ölümün soğuk pençesinden kurtulmasına yardımcı olur. Bu nedenle sağlığı korumaya yönelik çabalar ölüm dehşetiyle başa çıkmanın basit bir yoludur. Ayrıca ölümlülük bilinci bireyin hedef önceliklerini ve hedefe yönelik eylemlerini belirlemesini sağlar (Vail, Juhl, Arndt, Vess, Routledge ve Rutjens, 2012). Ölüm dehşetiyle başa çıkma isteği bireyin sosyal grup ve topluluklara katılımını, sosyal değerler edinmesini, bu değerlere bağlanmasını ve çevreyi korumaya yönelik davranışlar ortaya koymasını sağlar. Ölüm dehşetinin üstesinden gelmek için girilen çaba bireyin fiziksel, sosyal ve psikolojik iyilik halini teşvik eder (Vail ve Juhl, 2015). Kısacası ölümlük bilinci dış grup üyelerine ön yargılı tutum ve davranışları tetiklediği gibi bireyin sağlıklı bir fizyolojik yapı için çabalaması, öncelikli hedeflerini belirlemesi, kendi grubunun sağlığı ve devamlılığı için mücadele etmesi gibi olumlu süreçlerin de temelinde bulunur.

DYK alan yazınının ilk zamanlarında önyargılar, kalıpyargılar, diğerlerine zarar verme ve dışlama gibi kişilerarası ilişkileri olumsuz etkileyen tutum ve davranışlara yönelik çalışmaların yoğunlaştığı görülür. İlerleyen zamanlarda ise dindarlık, milliyetçilik, vatanseverlik, yardımseverlik, bağlanma, yakın ilişkiler, depresyon, çevre ve sağlık gibi çeşitli konular DYK kapsamında incelenmiştir (Doğulu ve Sakallı Uğurlu, 2015). Bu araştırmada ise Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramlarının somutlaştırılması amacıyla yönetmenliğini Roman Polanski'nin yaptığı "THE PIANIST" (PİYANİST) adlı sinema filmi analiz edilmiştir.

"Piyanist" filmi 2002 yılında vizyona girmiştir. Filmde 2. Dünya Savaşı'nın başlarında Almanların Polonya'yı işgal etmesi sonucu Polonya Radyosu'nda piyanistlik yapan Wladyslaw Szpilman (Wladek) ve ailesinin hayatta kalma mücadelesi anlatılmaktadır (Negiz ve Ozan, 2017). Polonyalı Yahudi bir müzisyen olan Wladyslaw Szpilman'ın hayatından uyarlanan film, bir savaş biyografisidir. Adrian Brody'nin başrolünde oynadığı yapım, 75. Akademi Ödülü'nde en iyi senaryo, en iyi yönetmen ve en iyi erkek oyuncu ödüllerini kazanmıştır (Kırık ve Arvas, 2014).

Varşova Radyosu'nun başarılı piyanisti Wladyslaw Szpilman, Almanların 1939 yılında Polonya'yı işgalinin ardından diğer Yahudi tutsaklarla birlikte toplama kampında yaşamak zorunda kalır. Bir süre sonra diğer tutsaklar ve ailesiyle birlikte trenlere zorla bindirilerek bir bilinmezliğe doğru gönderilirken, onu tanıyan Polonyalı Yahudi bir polis tarafından trene binmesi engellenir. Szpilman oradan kaçar (Kırık ve Arvas, 2014). Önceleri tanıdıklarından destek görerek saklanan Wladek ilerleyen zamanda tanıdıklarından da destek göremez ve bir enkazda saklanarak hayatta kalmayı başarır. Saklandığı enkazda Szpilman'ı bir Alman yüzbaşı fark eder ancak bu subay onu öldürmek yerine küçük ama hayati yardımlar yaparak onun hayatta kalmasına destek olur. Filmin birçok sahnesinde ölüm bilinci ve kaygısı ön plandadır. Bu açıdan eserin Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramlarını somutlaştırmak adına incelenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Edebi eserlerin terapötik değere sahip olabileceği düşüncesi oldukça eski zamanlara dayanır. Öyle ki Aristoteles, "trajik oyunların, hayatın rasyonel düşünceyle uzlaştırılmayan yönleriyle başa çıkma ve ruhu arındırma kapasitesine sahip olduğunu" öne sürmüştür (Sharp, Smith ve Cole, 2010). İçinde bulunduğumuz çağda filmler, ruhsal durum muayenesi gibi psikiyatri ile ilgili konuların ruh sağlığı stajyerlerine ve öğrencilerine öğretilmesinde bilimsel ve eğitici amaçlar için kullanılmaktadır. Filmlerin terapötik gücünden sinematerapi kapsamında

yararlanılmaktadır. Terapi planının oluşturulması, konunun anlaşılması ve gerçekleştirilecek terapötik süreçleri desteklemek için filmlerin terapist eğitimine katkı sağladığı savunulmaktadır (Hankir, Halloway, Agius ve Zaman, 2020; Hesley ve Hesley, 2001; Smith, 2003). Ayrıca psikolojik yaklaşımları sadece kuramsal olarak anlatmak ve örneklendirmek, yaklaşımın anlaşılmasını güç hale getirebilmektedir. Kuramın anlatılması sürecinde sinema filmlerinden görsel, işitsel örnekler verilmesi yaklaşımın anlaşılmasını kolaylaştırabilir (Baştuğ, Çelik, Yılmaz, Bacaksız, Eyrikaya, Şahin ve Karaca, 2020).

Sinema filmlerinin yukarıda belirtilen amaçlarla kullanıldığına ilişkin gerçekleştirilen çeşitli araştırmalar mevcuttur. “Annem Uğruna” (One True Thing) filmini Virginia Satir aile terapisi açısından Şenol-Durak ve Fıfıloğlu (2007), Morsünbül (2015) “Bal”, “Süt” ve “Yumurta” filmlerini Erikson’un psikososyal gelişim kuramı, Derin ve Voltan Acar (2016) “Tehlikeli İlişki” filmini analitik terapi, Boyacı ve İlhan (2016) “Can Dostum” (Good Will Hunting) filmini bilişsel davranışçı terapi, Tonga ve Voltan Acar “Titanik” filmini akılcı, duygusal, davranışçı terapi, Derin ve Yıldız (2018) “İçimizdeki Çocuk” (The Kid) filmini Adleryen terapi, Zengin (2019) “Ters Yüz” filmini transaksiyonel analizin ego durumları ve Yam (2021) “Rüya Bilmecesi” (The Sleep Science) filmini uyumsuz hayal kurma davranışları açısından incelemiştir. Bu araştırmada ise Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramları açısından “Piyaniist” filmi incelenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma, Roman Polanski’nin yönetmenliğini yaptığı “Piyaniist” filminin Dehşet Yönetimi Kuramı açısından analiz edildiği betimsel bir çalışmadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi desenine göre gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olayların, olguların ve algıların doğal ortamlarda bütüncül ve gerçekçi biçimde incelenmesine yönelik sürecin izlendiği araştırma türüdür (Aydın, 2018). Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ise basılı ve elektronik materyalleri incelemek ve değerlendirmek amacıyla başvuru sistemli bir araştırma desendir (Kıral, 2020). Basılı ve yazılı materyallerin yanı sıra resimler, videolar ve filmler gibi görsel eserler de doküman analizinde kullanılabilir (Mehriam, 2018).

İşlem

Bu araştırmada DYK’nun kavramlarını film analizi ile inceleyerek ve somutlaştırmak amaçlanmıştır. Forster (1995) dökümana ulaşma, dökümanın orijinalliğini kontrol etme, dökümanı anlama, verileri analiz etme ve kullanma şeklinde doküman analizi sürecini yapılandırmıştır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016). Belirtilen süreç doğrultusunda DYK’nun kavramlarını ayrıntılı bir şekilde örneklendirebileceği düşünülen “Piyaniist” filmine ulaşılmıştır. Film ayrıntılı incelenerek; yönetmeni, senaryosu, çekim yılı, oyuncularına ilişkin bilgiler kapsamında DYK’nun kavramlarını somutlaştırma ve açıklayabilirliği açısından orijinalliği değerlendirilmiştir. Filmin ön izlemeye tabi tutulduğu bir sonraki aşamada, yapımın konusu, ana ve yan karakterlerin davranışlarının DYK’nun kavramlarına uygunluğu saptanmıştır. Ayrıntılı izlemenin gerçekleştirildiği son aşamada ise filmin sahneleri, DYK’da öne sürülen ölüm kaygısı tamponları, ölüm düşüncesinin erişilebilirliği, ölüm belirginliği, yakınsak, iraksak savunmalar, iç grup yanlılığı ve dış grup düşmanlığı, gerçek ve sembolik ölümsüzlük kavramları açısından incelenmiş, sınıflandırılarak analiz edilmiştir.

Bu çalışma etik kurul iznine tabi olan bir araştırma değildir. Bundan dolayı etik kurul izin belgesi alınmasını gerektirmemektedir.

Verilerin analizi

Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın önemli kavramlarını örneklendirerek açıklamak için “Piyanist” filminde izlenen sahnelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Mehriam (2018) nitel veri analizlerinin temelde içerik analizi olduğunu belirtir. Yıldırım ve Şimşek (2016) içerik analizi ile görsel, yazılı ve sözlü materyallerin çalışmanın amacına, problemlerine veya daha önceden tespit edilen kuramsal bir yapıya uygun şekilde kategoriler halinde sınıflandırılması ve değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Bu kapsamda, “Piyanist” filminin belirlenen sahneleri Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramları açısından sınıflandırılmış ve içerik analizi bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları bulgularda sunulmuştur.

Bulgular

Film Chopin’in Nocturne Op.9 No.2 adlı eserinin Polonya Radyosu’nda Wladyslaw Szpilman tarafından piyanoda çalındığı sahne ile başlamaktadır. Szpilman’ın parmakları piyanonun tuşlarının üzerinde ustalıklı dolaşmakta ve kendisi de seslendirdiği eser ile mest olmaktadır. Bu sırada yakınlardan bir patlama sesi duyulur. Szpilman tavandan dökülen küçük sıva parçalarından korunmaya çalışarak piyanosunu çalmaya devam ederken radyonun müdürü kayıt kısmına gelir, diğer personel ile bir şeyler konuşurlar. Ardından Szpilman’a çalmayı bırakmasını ve çünkü orada kalırlarsa öleceklerini el hareketleri ile anlatmaya çalışırlar ve kaçarlar; ancak Szpilman ölümün bilincinde olsa da çalmayı bırakmaz. Sanki Nocturne Op.9 No.2’yi o şekilde güzel çalarak sembolik ölümsüzlüğü (Pyszczyński ve diğerleri, 2021) yakalamanın peşindedir. O an radyonun hemen dışında şiddetli bir patlama meydana gelir ve Szpilman yere düşer. Bir sonraki sahnede ise çığlıklar atarak binadan dışarı koşturmuş insanlar görülür. Bu sırada Szpilman’ın arkadaşı Jurek’in kız kardeşi Dorota, Piyanist ile tanışmak için merdivenlerde ona yetişir ve tanışırlar. Filmin bu sahnesinden sonrası Piyanist ve ailesinin savaş koşullarında ölüm dehşetiyle baş etme sürecini anlatmaktadır. Filmin demografik özellikleri ve konusuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Piyanist filmine ilişkin bilgiler

	Özellik
Yönetmen	Roman Polonski
Yapımcılar	Roman Polonski, Robert Benmussa, Alain Sarde
Senarist	Ronald Harwood
Uyarlama	Śmierć Miasta (kitap)
Oyuncular	Adrien Brody, Emilia Fox, Thomas Kretschmann, Maureen Lipman, Frank Finlay, Ed Stoppard
Müzik	Wojciech Kilar
Süre	149 dakika
Yapım	Fransa, Birleşik Krallık, Almanya, Polonya

Dehşet Yönetimi Kuramı ve kuramın kavramları açısından “Piyanist” filminin incelenmesi sürecinde, filmin bazı sahneleri belirlenmiş ve bu sahneler analize dahil edilmiştir. Analiz edilen bu sahneler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. “Piyanist” filminin Dehşet Yönetimi Kuramı çerçevesinde analiz edilen sahneleri

Sahne	Sahnenin Gösterim Zamanı	Sahne İçeriği (DYK Açısından)
1	2.- 5. dakikalar arası	- Ölüm bilinci - Aile birlikteliği, yakın ilişkiler
2	8.- 11. dakikalar arası	- Romantik ilişki - Dış grup düşmanlığı
3	21.- 22. dakikalar arası 24.- 25. dakikalar arası	- İç grup yanlılığı - Matbaada Majorek ile tanışma
4	34.- 36. dakikalar arası	- Yakınsak savunma - Iraksak savunma
5	46.- 48. dakikalar arası	- Ölüm düşüncesinin belirginliği - Kültürel dünya görüşü - Gerçek ölümsüzlük - Benlik saygısı - Yakın ilişkiler
6	58.- 65. dakikalar arası	- Ailesinin ölüme gönderildiğini öğrenme - Getto dışında çalışma - Gettodaki Yahudilere silah sağlama
7	82.- 83. dakikalar arası	- Gettodaki Yahudilerin başkaldırısı - Janina Godlevska ile Wladek’in konuşması
8	90.- 94. dakikalar arası	- Dorota ile karşılaşma - Dorota ve kocasından yiyecek bir şeyler isteme - Dorota’yı çello çalarken izleme
9	95.- 96. dakikalar arası	- Yeni bir evde saklanma - Piyanoyu çalmadan çalıyor gibi sesini duyma
10	99.- 104. dakikalar arası	- Antek Slazas’a saatini verme - Sarılık nedeniyle ölmek üzere iken Dorota ve kocasının gelmesi
11	107.-113. dakikalar arası	- Almanların evi bombalaması - Kaçış
12	121.-129. dakikalar arası	- Konserveyi açmaya çalışma - Alman komutan tarafından fark edilme - Piyano çalma
13	131.-134. dakikalar arası	- Alman komutanın yiyecek ve konserve açacağı getirmesi - Alman komutanın vedalaşmak için gelişi
14	136.-148. dakikalar arası	- Rusların gelişi - Polonyalılara sarılmak için koşma - Kurşunlanma riski - Konserde piyano çalma ve ayakta alkışlanma

Filmin 2. dakikasında Wladek, Polonya Radyosu'nun bombalanması sonucu oradan kaçarak evine gelmiştir. Bu sırada evdekiler de kaçmak için toparlanmaya çalışmakta ve bir taraftan da annesi Wladek'i merak etmektedir. Wladek'in babası toparlanırken yanına ne alacağını bilemediğini söylemektedir. Wladek'in annesi ve kardeşleri ayakkabı, kıyafet gibi şeyler alma derdinde iken babası annesinin yanına gelerek "Söylesene sence ben de Szymon Amcanın portresini alayım mı?" diye sormaktadır. Bu sırada eski bir çerçevede çok da net olmayan sakallı bir adamın resmi ekrana gelmektedir. Ölümlülük bilincinin yoğun bir şekilde olduğu bu sahnede aile üyelerinin tehlike altındaki evlerinden kaçarak ölümden kurtulma ve dikkatlerinin odağındaki ölümü bilinmeyen bir geleceğe ötelemeye çalıştıkları söylenebilir. Burada ortaya koydukları çaba yakınsak savunmanın örneği olabilir. Aniden ortaya çıkan ölüm tehdidine karşı hayatta kalma mücadelesi yakınsak savunmadır (Harkrider, 2022; Pyszczyński ve diğerleri, 1999). Burada bombalanan Varşova'dan kaçma çabası yakınsak savunma olarak nitelenebilir. Diğer taraftan ölümün belirginliği durumunda annesinin Wladek'i merak etmesi ve Wladek eve geldiğinde alındaki yara için endişelenip kanı silmeye çalışması insanların yetişkinlik dönemlerinde de ebeveynlerini dehşet yönetimi kaynakları olarak kullanmaya devam ettiklerine ilişkin bir örnek olabilir. Diğer taraftan ebeveynlerin de gelecek nesillere devam eden, evlatlarının sağladığı öz-değer ve sembolik ölümsüzlük duygusu aracılığıyla çocuklarından ölüm kaygısına karşı koruma aldıkları (Barnes, 2021; Cox ve diğerleri, 2008; Pyszczyński ve diğerleri, 2015) yukarıda belirtilmiştir. Wladek'in babasının Szymon Amcanın portresini almaya çalışması ile seyirci yıllar önce yaşayan Szymon Amca'yı tanımaktadır. Bu sayede Szymon Amcanın ölümsüzlük kazandığı söylenebilir.

Wladek, ailesine ne yaptıklarını sorduğunda şehirden ayrılmak için toparlandıklarını öğrenir. Kendisinin evden ayrılmayacağını, ölecekse evinde öleceğini söyleyen Wladek'e kız kardeşi Halina da arka çıkar. Anneleri ise "Saçmalamayın birbirimizden ayrılmamalıyız." der. Yakın ilişkilerin, ölüm bilincinin karşısında insanlara güç verdiği tespit edilmiştir (Mikulincer ve diğerleri, 2003). Burada annenin ailenin bir arada kalmasına ilişkin uyarısı, aile ilişkisinin gücü ile ölüm kaygısına karşı tampon oluşturmaya örnek olabilir. Radyoda Fransa'nın Polonya'ya destek olacağını duyduklarında çok sevinen aile üyeleri birbirilerine sarılırlar. Bir sonraki sahnede ise bu haber ile evlerinden ayrılmadıkları ve mutlu bir akşam yemeği ile bunu kutladıkları görülür. Bu sahneler de Wladek ve ailesinin ölüm bilincinin karşısında yakın ilişkileri etkili bir tampon olarak kullandıklarına ilişkin örnek olabilir.

Filmin 8. dakikasında Wladek ve Dorota bir sokakta yürümektedirler. Dorota "Piyona çalışınzı hep beğendim Bay Szpilman." dediğinde; Szpilman "Bana lütfen Wladek de." diye ricada bulunur. Ardından Dorota "Kimse Chopin'i sizin gibi çalamaz." der; Wladek ise "Sanırım bu bir övgü." diye karşılık verdiğinde Dorota "Evet!" diye vurgular ve sonra "Paradiso" adındaki kafeye gidip kahve içme teklifinde bulunan Wladek'in teklifini kabul eder. Paradiso'nun kapısına geldiklerinde kapıda "YAHUDİLER GİREMEZ" yazısını görürler. Bunun üstüne Dorota parkta yürümeyi teklif eder ancak Wladek Yahudiler için parkta yürümenin ve bankta oturmanın yasaklandığını anlatır ama kapının önün ayakta durarak konuşabileceklerini söyler. Orada Dorota'nın çello sanatı konusunda neleri öğrenmesi gerektiğini anlatır. Dorota

ona "Bay Szpilman siz gerçekten harika birisiniz." şeklinde hayranlığı belirttiğinde, Dorota'nın ellerini tutup ufak bir öpücük kondurarak "Bana Wladek de, lütfen" diye tekrarlar. Dorota'nın piyano konusunda övgüsü ve ona hayranlığına ilişkin ifade ettiklerinin Wladek'in benlik saygısını pozitif etkilediği söylenebilir. Benlik saygısı bireyin ölüm bilincinin karşısında kullandığı kaygı tamponlarından biridir (Pyszczyński ve diğerleri, 2021). Savaş koşullarında da olsa, bir Yahudi olarak dışlanma da güzel bir kadın tarafından beğenilmek ve ondan övgüler almak Wladek'in benlik saygısını yükseltmekte, içinde yaşadığı zorlukları ve ölüm korkusunu uzak bir geleceğe öteleyerek ıraksak savunmalarını (Pyszczyński ve diğerleri, 1999) harekete geçirmektedir. Dorota ile aralarında oluşan duygusal yakınlaşma da Wladek için ölüm kaygısı tamponu işlevi görmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi romantik ilişki ölüm korkusunu yönetmek için kullanılır (Mikulincer ve diğerleri, 2004). Diğer taraftan Paradisonun kapısına "YAHUDİLER GİREMEZ" tabelasının asılmış olması, Yahudilere parkta yürüme ve bankta oturma yasalarının konulması dış grup düşmanlığının (Pyszczyński ve diğerleri, 2003) örnekleri olarak gösterilebilir.

İnsanların kendi dünya görüşünü paylaşmayanları yok ederek, "galip gelenin her şeye rağmen haklı olması gerektiği" düşüncesi (Greenberg ve diğerleri, 2004) dış grup düşmanlığının ileri aşamasıdır. Filmde Almanlar Yahudileri dış grup olarak görmekte ve onları etiketleyerek toplum hayatının dışına itmekteler. Bu konuya filmin 10. dakikasında Wladek'in babasının gazeteden okuduğu, "Varşova Bölgesi'ndeki Yahudiler için amblem kuralları: Varşova Bölgesindeki her Yahudi kapıdan dışarı çıktığı anda görünür bir şekilde amblem takacak... Amblem sol kol üzerine takılacak ve amblemde beyaz fon üzerinde bir yıldız yer alacak... Bu hükme uymayan Yahudiler ağır bir şekilde cezalandırılacak..." içeriğindeki haber örnek teşkil etmektedir. Yahudilere yönelik olarak dış grup düşmanlığının filmin birçok sahnesinde sergilendiği görülür.

Filmin 21. dakikasında artık gettoda yaşamak zorunda kalan Szpilman ailesinin evine Yahudi Polis Itzak Heller'in geldiği görülür. Itzak Heller'in gelişinden pek memnun olmayan Wladek'in kardeşi Hanryk, "Burada ne arıyorsun?" diye sorar. Heller, "Adam topluyoruz" der. Ardından Hanryk kimin için adam topladığını sorar. Heller "Ülkenin her yerinden Yahudi getiriyorlar... Daha fazla Yahudi polis gerekiyor." diye orada bulunuş nedenini anlatır. Hanryk ise "Aaa! Daha fazla Yahudi polis... Benden Yahudilere jopla vurmamı ve gestapo gibi davranmamı istiyorsun değil mi?...?" der. Heller ise Wladek'e Yahudi polislerin caz grubuna katılmasını önerir ama o da bir işi olduğunu ve bunu kabul edemeyeceğini söyler. Ardından Heller sinirlenerek gider. Burada Hanryk ve Wladek'in polis olmayı reddetmesi kendi grubundan olanlara diğer bir ifade ile Yahudilere zarar vermek istememeleri ile ilgilidir. Ölümün belirginliğinde insanın kendi kültürel dünya görüşünü destekleyenlere karşı olumlu tepkilerde bulunduğu saptanmıştır (Doğulu ve Sakallı Uğurlu, 2015; Pyszczyński ve diğerleri, 2003).

Filmin 24. dakikasında Wladek matbaacı arkadaşı Yehuda'nın yanındadır. O sırada Majorek gelir. Yehuda, günlük 500 kopya gazete bastıklarını ve 10 bin okura ulaştıklarını söyler. Ardından "Majorek onları pantolonunda saklıyor, sonra da tuvaletlerde çıkarıyor" dediğinde, Wladek şaşırır. Majorek ise matbaacıyı onaylayarak "Bulabildiğim kadar çok tuvalette... Almanlar Yahudilerin tuvaletini kullanmaz. (Almanları küçümseyerek) Onlar için çok temizdir" dediğinde Yehuda gülmeye başlar. Bu sahnede de Yahudilerin Almanlara yönelik dış grup düşmanlığı sergilediği görülmektedir. İnsanlar, kendi kültürel dünya görüşünü korumak adına alternatif dünya görüşü veya bu görüşe sahip olanları basitçe küçümser (Greenberg ve diğerleri, 2004). Majorek Yahudilerin tuvaletinin Almanlar için çok temiz olduğunu söyleyerek Almanları küçümsemekte ve kendi milletini ise yüceltmektedir.

Filmin 34. dakikasında Wladek tutuklanan kardeşinin salıverilmesini umarak dışarda onu beklerken, bir kadının elindeki sefer tasını bir adamın zorla almaya çalıştığı görülür. Bir anda sefer tası kadının elinden fırlar ve yemek çamurlu zemine dökülür. Adam çok kısa bir tereddüitten sonra yemeğin üzerine kapaklanıp toplayarak yemeye başlar. Bu sırada kadın yemeği döküldüğü için ağlamakta, adama kızmakta ve vurmak istemekte ama onun açlığını gördükçe güçlü bir şekilde vuramamaktadır. Gettoda açlıktan ölen yetişkin ve çocuklar sokaklarda görülmektedir. Sefer tasına saldıran adamın açlıktan ölmek istemediği ve ölümden en azından bir süre daha kurtulmak için hırsızlığa başvurduğu söylenebilir. Bu adamın davranışı yakınsak bir savunma (Greenberg ve diğerleri, 2004) olarak nitelenebilir. Diğer taraftan bu adamın davranışı ölüm dehşeti karşısında ıraksak savunmalar içinde bulunan kültürel dünya görüşüne sahip olma ve ona bağlı kalarak benlik saygısını arttırmaya yönelik davranma (Yetzer ve Pyszczynski, 2019) ile bağdaşmamaktadır. Adam hırsızlığın kötü bir davranış olduğu ve bu kötü davranışı yapmayarak iyi insan olacağını bilmektedir; ancak açlık onu hırsızlığa ve çamur içinden yemeği yemeye zorlamaktadır. Buradan hareketle insanların hayatta kalmak için yakınsak savunmaları ıraksak savunmalara tercih edeceği söylenebilir.

Filmin 46. dakikasında Szpilman Ailesi ve diğer Yahudiler bir alanda beklemektedirler. Bu sırada genç bir kadın sürekli "Bunu neden yaptım!!! Bunu neden yaptım!!!" diye pişmanca sayıklamaktadır. Halina, kadının ne yaptığını sorduğunda Baba Szpilman'ın bir arkadaşı durumu anlatır. Kadının çocuğu ile birlikte saklanırken, çocuğun ağlamaya başladığını, kadının da polisler duymasın diye çocuğunun ağzını kapatarak boğduğunu söyler. Burada bazı çocuklar susuzluktan ölmek üzeredir. Bir kız çocuğu kafeste ölen kuşu için ağlamaktadır. Yahudi bir din adamının ise kutsal kitaplarından bir bölüm okurken, belli bedensel ritüeller gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu sırada karamela satan bir çocuk görürler ve Baba Szpilman çocuğa karamelanın ne kadar olduğunu sorunca çocuk "20 Zloty" der, baba fiyata şaşırır da kendisinde 10 Zloty olduğunu söyler ve tüm aile üyeleri ellerinde kalan son paraları ile bir karamela alırlar birkaç kesme şeker büyüklüğünde olan bu karamelayı baba altı eşit parça şeklinde bölerek ailesine paylaştırır. Bu bir arada yedikleri son yemek olacaktır. Szpilman ailesi için

birlikte yemek yemenin bir aile ritüeli olduğu önceki bölümlerde de görülmektedir. Ölüm düşüncesinin belirginliği insanlarda kültürel dünya görüşü oluşturmaya ve bu görüşe bağlanarak benlik saygısını yükseltme çabasına neden olur (Cox ve diğerleri, 2008; Pyszczynski ve diğerleri, 2021). Burada aile olarak birlikte yemek yemek kültürel dünya görüşüne örnek olabilir. Diğer taraftan yemeği paylaşmak yakın ilişkiler ile ölüm düşüncesinin üstesinden gelmeye hizmet edebilir. Pişmanlıkla çocuğunu neden öldürdüğünü sorgulayıp duran genç kadının durumu da yukarıda da belirtildiği gibi ölüm korkusu karşısında yakınsak savunma için kültürel dünya görüşü ve benlik saygısı yükseltme şeklindeki iraksak savunmanın geri plana atılmasına örnek olabilir. Normal koşullarda annenin rolü çocuğuna bakmak ve onu büyütme'dir. Kadın ne kadar iyi anne olabilirse kültürüne uygun davranmış olur ve benlik saygısını yükseltebilir ama kadın canlarını korumak adına çocuğunu boğmak durumunda kalmıştır. Bu sahnede ölümün belirginliği, filmin çoğu yerinde olduğu gibi, yüksektir. Burada din adamının bazı bedensel ritüeller ile kutsal kitabı okuması, yine kültürel dünya görüşünün önemli bir parçası olan dine uygun yaşayarak ölüm dehşeti ile baş etmek ve ölümden sonra cennete giderek gerçek ölümsüzlüğe ulaşma (Routledge ve Vess, 2018) amacına hizmet ettiği söylenebilir. Dini inancı dehşet yönetimi ile ilişkilendiren DYK, ölümü hatırlatan şeylerin tanrılara, ruhlarla ve ölümden sonraki hayata olan inancı artırdığını savunur (Pyszczynski ve diğerleri, 2015). Ölüm kaygısının ortaya çıkardığı zorlayıcı süreç dini ritüeller tarafından yatıştırılabilir. İnsanlar doğaüstü güçlere güvenerek ve doğaüstü geleneklerin emrettiği ritüelleri yaparak (Shults ve diğerleri, 2015) ölüm dehşetinin üstesinden gelmeye çalışırlar.

Filmin 55. dakikasında ailesi ve diğer Yahudilerle birlikte eritme kazanlarına gönderilirken Itzak Heller tarafından kurtarılan Wladek çeşitli yerlerde saklanarak hayatta kalmış ve şimdide Alman askerlerinin gözetiminde inşaat işinde çalışmaktadır. Burada Majorek ile karşılaşılır. Majorek ile yaptıkları plan gereği Majorek Almanların Yahudilere tanıdığı patates ve ekmeğin istihkakını almak için dışarıya gittiğinde patates çuvallarının içinde tabanca getirmekte ve akşam Alman askerlerine fark ettirmeden gettonun içindeki savaşırlara fırlatmaktadır. Burada yakalandıklarında kesin öldürüleceklerini bilmelerine rağmen yaptıkları bu davranış onların kültürel dünya görüşlerine hizmet etmektedir. Bir grubun parçası olmak, kendi canını bile önemsemeyerek o grup için çalışmak insanın sembolik ölümsüzlüğüne katkı sağlar. İnsan yaptığı iyi şeyler, hatıralar ve kahramanlıkları ile sembolik ölümsüzlüğe ulaşabilir (Leary, 2004). Burada Wladek ve Majorek kendi milletlerine savaşmak için silah sağlayarak bir kahramanlık ortaya koymaktadır. Bu hem onların benlik saygısını yükseltmekte hem de sembolik ölümsüzlüklerine katkı sağlamaktadır.

Filmin 82. dakikasında Janina Godlevska, Wladek'i sakladıkları eve gelir. Wladek Majorek aracılığıyla daha önceden tanıdığı Janina ve kocası Anddjei Bogutski ile bağlantı kurarak gettondan kaçır. Bu karı koca onu, gettonun hemen dışında bir eve yerleştirir. Wladek uzun süre bu evde saklanır. Bu sırada gettodaki Yahudiler Alman askerlerine ateş açar ve ayaklanırlar. Tabi sonunda ayaklanma ölümlerine neden olur.

Wladek bu konuda üzgündür. Janina, ona yiyecek bir şeyler getirdiğinde bu konuda konuşmaktadırlar. Janina, gettonun bombalanmış duvarı ve yanmış yıkılmış evlerine bakarak “Kimse bu kadar dayanacaklarını beklemiyordu.” dediğinde, Wladek “Oradan çıkmamalıydım. Kalıp savaşmalıydım.” diye cevap verir. Janina “Wladek kes şunu. Artık bitti. Onlarla gurur duy. Tanrım onlar bir savaş başlattı.” der. Ardından Wladek bunun neye yaradığını sorduğunda, Janina “Neye yaradı biliyor musun? Onurlarıyla öldüler... Başka neye yaradı biliyor musun? Şimdi Polonyalılar da ayaklanacak. Hazırız, biz de savaşacağız göreceksin.” diyerek umutla Wladek’e bakar. Bu sahnede ölüm dehşetiyle baş etmede kültürel dünya görüşünün ön plana çıktığı söylenebilir. Bir savaş başlatan ve bu savaş ile Polonyalıları da güdüleyen gettodaki Yahudilerle aynı milletten olmanın gurur duyulması gerektiği vurgulanmaktadır. Wladek ise bir Yahudi olarak orada kalıp, onlarla birlikte savaşmadığı için benlik saygısı yaralanmış hissetmektedir. Gettoda Almanlara karşı savaşp ölen bir Wladek olmak varken burada saklanan bir Yahudi olmak onun zoruna gitmektedir. Bu durum da onun ölüm dehşetine karşı kullanabileceği benlik saygısının zayıflamasına neden olmaktadır.

Filmin 90. dakikasında saklandığı evden kaçan Wladek önceden kendisine zor durumda kaldığında bağlantı kurması gerektiği söylenen adrese gitmiştir. Kapıyı çaldığında açan kişi Dorota’dır. Hem Dorota hem de Wladek bu karşılaşmaya çok şaşırırlar. Wladek kendisini Bay Gedczynski’nin gönderdiğini söyler. Dorota onu içeri alır. İçeri girdikten sonra üzgün olduğunu belirten Wladek, Bay Dzikiewicz’i aradığını söyler. Dorota o kişinin kocası olduğunu ve birazdan geleceğini belirtir. Wladek yardıma ihtiyacı olduğunu söyler, bir taraftan da bu karşılaşmadan dolayı hala şaşkın ve utanmıştır. Bu sırada Dorota’nın kocası gelir. Dorota Wladek’i tanıştır ve onu Bay Gedczynski’nin gönderdiğini söyler. Bay Dzikiewicz’i Wladek’e hoş geldin diyerek elini sıkar. Bu sırada Wladek sendeler çünkü aklıtan ayakta duramamaktadır. Utanarak bir parça ekmek ister. Bay Dzikiewicz’i yemek yiyeceklerini belirtir. Bir sonraki sahnede sabah olmuş ve Wladek sofada uyumaktadır. Bu sırada bir çello sesi duyulmaktadır. Wladek uyanır ve sesin geldiği odaya doğru ilerlediğinde Dorota’nın çello çaldığını görür ve onu bir süre izler. Dorota’nın çello çalması aslında Wladek’e gizli bir hediyedir. Çünkü filmin başında Dorota çello çaldığını söylediğinde Wladek onu çello çalarken izlemek istediğini söylemiştir. Dorota işte bu isteğine şimdi yanıt verebilmektedir. Romantik ilişkinin insanların ölüm kaygısı ile baş etmede onlara bir kaygı tamponu olarak destek sağladığı yukarıda ifade edilmiştir. Dorota’nın Wladek’e verdiği bu hediye onu hala önemsediyini göstermesi açısından bir ölüm kaygısı tamponu olarak nitelenebilir. Diğer taraftan kaçan bir Yahudi olarak sevdiği kadının kocasına sığınmak ve onlardan ekmek istemek Wladek’in benlik saygısını zedeleyen bir süreç olarak ifade edilebilir.

Filmin 95. dakikasında Bay Dzikiewicz, Wladek’i Alman karakolunun karşısında bir eve getirmiştir. Çok sessiz olmasını ve bu evde kilitli kalacağını söyleyen Bay Dzikiewicz evden ayrılır. Wladek burada bir piyano görür, piyanonun taburesine oturarak tuşlarına dokunmadan ama çalmış gibi parmaklarını oynatmaktadır. Hayali olarak çaldığı

piyonun sesini de duyduğunu hisseden Wladek'in yüzü eski bir arkadaşı görmüşçesine memnun bir hal almaktadır. Wladek'in, çaldığı bu eserler ile sembolik ölümsüzlüğe ulaştığı söylenebilir. Her an ölümün bilincinde ve Alman karakolunun karşısında saklanarak yaşamaya çalışan Wladek'in piyonada seslendirdikleri ile dünyada unutulmayacak eserler bırakmanın hazzı içinde olduğu söylenebilir.

Filmin 99. dakikasında Wladek'in saklandığı eve Antek Slazas gelir. Slazas, Wladekle ilgileceği söylenen kişidir. Wladek, neden daha erken gelmediğini sorduğunda, Slazas yiyecek almak için çok para gerektiğini ve satacak bir şeylere ihtiyacı olduğunu söyler. Ardından Wladek hayatla en önemli bağlantılarından biri olan saatini çıkarır ve "Al bunu sat. Yiyecek zamandan daha önemli" der. Slazas saati alır ve gider. Wladek önceki sahnelerde günlük sakal traşı olan bakımlı bir kişi iken bu sahne ve bundan sonrakiler de sakalları uzamış ve bakımsız bir halde görülmektedir. Günlerce Slazas uğramaz, Wladek buruşmuş ve filizlenmiş bir patatesi ikiye bölüp yarısını saklayarak biraz daha hayatta kalmanın peşindedir. Tabi ki çok dayanamaz ve hastalanır tam ateşler içinde ölmek üzere iken Dorota ve Bay Dzikievicz gelir. Dorota hemen doktor getirmek ister. Bay Dzikievicz'i kendisinin doktoru getireceğini belirtir ve evden ayrılır. Doktor Wladek'in hastalığının ciddi olduğunu ancak iyileşeceğini belirtir. Wladek bir kez daha kurduğu yakın ilişkiler ve sevdiği kadının doktor getirmek için harekete geçmesi gibi cesur tutumu sayesinde tam ölümün kıyısından dönmüştür. Wladek'in saati o sırada eski güzel günlerinden onda kalan tek şey olmasına rağmen açlıktan ölme korkusundan saatini satmak için Slazas'a vermesi yakınsak savunma olarak nitelenebilir. Wladek'in sakallarını kesmemesi ve bakımsız bir hale bürünmesi onun kendine ilişkin kültürel değerlerinden ve bu değerlere uyararak benlik saygısını koruma çabasından uzaklaşması şeklinde yorumlanabilir.

Filmin 121. dakikasında akşam, Wladek saklandığı eski büyük bir evde bulunduğu konserve kutusunu açmaya çalışırken kutu düşer ve o sırada eve girdiği hiç duyulmayan Alman yüzbaşının ayaklarının dibine yuvarlanır. Yüzbaşı, Wladek'e burada ne yaptığını, kim olduğunu ve kendisini anlayıp anlamadığını sorar. Wladek şaşkınlık ve korku ile kafasını sallayabilir. Ardından yüzbaşı "Mesleğin ne?" diye sorar, Wladek ise "Ben bir piyanistim." der. Alman komutan "Piyani!" diye tekrarlar ama Wladek'in haline bakıp pek inanmadığını belli eden bir gülümseme ile "Gel bakalım." diyerek, Wladek'in kendisini takip etmesini ister. Wladek onu takip eder ama bu sırada yere yuvarlanan konservesini yanına almayı ihmal etmez. Alman komutan piyanonun bulunduğu bir odaya geçerek Wladek'e "Hadi çal!" der. Wladek piyanonun başına oturur ama parmakları soğuktan ve açlıktan bükülmüştür, bir süre ellerini ovuşturur ve ardından o parmaklardan beklenmeyecek bir performans ile piyanoyu çalar. Bu sırada ay ışığı perdelerin açık kısmından Wladek'in üzerine düşmekte onu aydınlatmaktadır. Yüzbaşı önce şaşırarak ve ardından ilgiyle piyanoyu dinler. Wladek çalmayı bitirdiğinde komutan "Burada mı gizleniyordun?" diye sorar. Wladek hafifçe kafasını sallar. Komutan "Yahudisin?" der. Wladek sessizce bakar. Komutan nerede gizlendiğini sorduğunda, Wladek "Tavan arasında." yanıtını verir. Komutan orayı görmek ister.

Wladek kalkar, piyanonun üstünde duran konserve kutusunu yanına alır ve tavan arasına gider. Komutan da arkasından gider. Komutan yiyeceği olup olmadığını sorduğunda Wladek konserve kutusunu gösterir, ardından komutan binadan ayrılır. Wladek komutan ayrıldıktan sonra ağlamaya başlar. Kendi kültürel dünya görüşünü ortadan kaldırmak amacıyla savaştan bir Alman komutan için piyano çalmış olmak Wladek'in benlik saygısını düşürmüş olabilir. Diğer taraftan piyano çalarken ay ışığının onu aydınlatması ve onun da eseri sanki savaşta değilmişçesine çalması sembolik ölümsüzlüğe ulaşma çabası olarak nitelenebilir. Alman komutan mesleğini sorduğunda hafifçe dik durmaya çalışarak, bir piyanist olduğunu söylemesi, Wladek'in mesleğiyle gurur duyduğu ve mesleğinin benlik saygısına olumlu katkısı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Filmin 131. dakikasında Wladek'in saklandığı evin alt katına Alman karargâhının taşındığı görülür. Bu birliğin komutanı Wladek'in piyano çaldığı yüzbaşısıdır. Yüzbaşı Wladek'in saklandığı çatı katına gelerek "Yahudi!" diye seslenir. Wladek çıktığında Yüzbaşı bir kâğıtta sarılı olan yiyecekleri yukarı Wladek'e fırlatır ve "Tek yapacağın birkaç hafta daha dayanmak" diyerek ayrılır. Wladek paketi açtığında ekmek, reçel ve bir de konserve açacağı görür. Alman komutan onu ilk bulduğunda konserveyi açmadığını gördüğü için bu açacağı getirmiştir. Bu, aslında Wladek için bir hediyedir. Sonraki sahnede Almanlar karargâhtan taşınmaktadır. Yüzbaşı çatı katına gelir. Wladek'e bir konserve uzatır. Wladek neler olduğunu sorunca yüzbaşı "Gidiyoruz." diye cevap verir. Elindeki diğer yiyecek paketlerini de Wladek'e uzatır. Wladek "Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum." dediğinde Alman komutan "Bana değil Tanrıya teşekkür et. Bizi ayakta tutan onun iradesi. Evet inanmamız gereken şey bu." der ve tam gitmek üzere iken Wladek'in üzerindeki ince olduğunu fark ederek, kendi asker paltosunu çıkarır ve ona verir. Ardından Wladek'e her şey bittiğinde ne yapacağını sorar. Wladek de Polonya Radyosunda piyano çalacağını söyler. Yüzbaşı da onu dinleyeceğini söyleyerek ayrılır. Yakın ilişkilerin insanlara ölüm kaygısı için bir tampon olduğu yukarıda ifade edilmiştir. Komutanın Wladek'e yiyecek ve konserve açacağı getirmesi ve ayrılırken kendi paltosunu vermesinin, ölüm dehşetinin karşısında Wladek'e güç verdiği söylenebilir. Diğer taraftan burada Alman komutanın yiyeceği ilk getirdiğinde Wladek'e "Yahudi!" diye seslenmesi, dış grubun bir üyesine yönelik küçümseme olarak değerlendirilebilir. Yukarıda belirtildiği gibi insanlar, diğer dünya görüşlerine sahip olanları küçümseme, cahil, az eğitilmiş veya düşük zekâda görme eğilimindedirler (Greenberg ve diğerleri, 2004). Bu sahnede Alman komutanın kendisine değil de Tanrı'ya teşekkür etmesini, Tanrının iradesi ile yaşadıklarını ve buna inanmaları gerektiğini söylemesi kültürel dünya görüşünün önemli bir parçası olan dinin öğretileridir. Bu sahnede artık Almanlar yenildikleri için kaçmaktadırlar ve yüzbaşı da kendi kültürel dünya görüşü ile hem kendi yenilgilerini hem de Wladek'in hayatta kalmasını açıklamaya çalışmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi din bireyin ölüm kaygısı ile baş etmesinde etkili bir kaygı tamponudur.

Filmin 136. dakikasında Wladek dışarıdan duyduğu marş sesi nedeniyle pencereden baktığında Rusların geldiğini görür, dışarı çıkar ve yaklaşan Polonyalıları doğru sevinçle koşar ama onlar da ondan kaçır ve "Almaan!" diye bağırılmaya başlarlar. Bu sırada Rus askerler üzerinde Alman asker paltosu bulunan Wladek'e ateş etmeye başlar. Wladek gizlenir ve Alman olmadığını Polonyalı olduğunu söyleyerek elleri yukarıda gizlendiği yerden çıkar. Rus askerler üstündeki kıyafet için "O lanet palto niye?" diye sorduklarında Wladek "Üşüyorum." diye yanıt verir. Filmin son sahnesinde Wladyslaw Szpilman büyük bir orkestra ile birlikte konser vermektedir. Önemli insanların bulunduğu bu konserin sonunda "Piyaniist Szpilman" ayakta alkışlanır. Wladyslaw Szpilman çaldığı piyona ile insanları etkilemiştir. Seyircinin onu ayakta alkışlaması onun Yahudi bir Piyaniist olarak benlik saygısını yükseltmektedir. Filmin son sahnelerinde Wladek ilk defa doğrudan mermilerin hedefi olmuştur ki bunun nedeni de üzerindeki Alman askeri paltosudur. Polonyalılar ve Rus askerler bu palto nedeniyle onu Alman sanmışlar ve ateş açmışlardır. Burada dış grup düşmanlığının sergilendiği söylenebilir. Dış grup üyesi sanılan ve ateş açılan Wladek ise kendi halkından birilerini görmenin mutluluğuyla onlara koşmuş ve onlara sarılmak istemiştir. Wladek bu davranışı ile iç grup yanlılığı göstermektedir. Hayati bir yanlış anlaşılma canına mal olabilecek iken Wladek kendi grubundan olanları ikna etmeyi başarmış ve iç grup yanlılığı ile hayatta kalabilmiştir. Wladyslaw Szpilman, ikinci dünya savaşından sonra da uzun yıllar yaşayarak 88 yaşında bu dünyadan ayrılırsa da hayatı "Piyaniist" filmine uyarlandığı için Szpilman'ın sembolik ölümsüzlüğü elde ettiği söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sinemanın psikoloji biliminde yeri ve önemi birçok tema (leitmotif) ve simgeyi içinde bulundurmasından gelir. Günümüzde, iyileşme ve tedavi süreçleri için daha farklı ve yollar bulunmaya çalışılmaktadır. Psikolojik rahatsızlıkların terapisi için sinema sanatı etkili bir çözüm yolu olarak belirginleşmektedir (Cherif 2019). Alan yazında filmlerin danışanlar/hastalar için terapötik değeri olduğunu ifade eden ve her geçen gün büyüyen bir bilgi birikimi bulunmaktadır. Filmler bir eğlence aracı olmalarının yanı sıra görsel metafor olarak izleyiciyi eğitmek ve yeni tutumları teşvik etmek için de kullanılabilir (Schulenberg, 2003). Boyacı ve İlhan (2016) psikoloji kuramlarının öğretilmesi sürecinde somut örnekler sunmak adına filmlerin kullanılmasını önerir. Bu sayede konuların daha iyi anlaşılabilirliğini belirtir. Ayrıca yazarlar, danışanların kendi sorunlarına farklı açılardan bakabilmelerine yardımcı olmak için sinema filmlerini kullanılmasını tavsiye ederler. Bu çalışmada Kültürel Antropolog Ernest Becker'in görüşlerine dayalı olarak Pyszczynski, Greenberg ve Solomon (1986) tarafından geliştirilen Dehşet Yönetimi Kuramı ve bu kuramın kavramları "Piyaniist" filminin analizi ile somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle ölüm belirginliği, ölüm düşüncesinin erişilebilirliği, ölüm kaygısı tamponları, yakınsak, ıraksak savunma, kültürel dünya görüşü, benlik saygısı, yakın ilişkiler, romantik ilişki, dini inanç ve ölüm kaygısı, sembolik ve gerçek ölümsüzlük, iç grup yanlılığı ve dış grup düşmanlığı gibi

kavramlar açıklanmıştır. Ardından analiz için “neden?” “Piyanist” filminin seçildiği ifade edilmeye çalışılarak bulgular kısmına geçilmiştir.

Bir savaş biyografisi olan “Piyanist” filminin ana karakteri Wladyslaw Szpilman, Polonya Radyosu’nda piyano çalarak hayatını sürdürmektedir. İkinci Dünya Savaşı’nın başlarında Almanlar Polonya’yı işgal edince Wladyslaw Szpilman’ın hayatı kendi gibi Yahudi olanlarla birlikte alt üst olmuştur. Almanlar öncelikle Yahudilere amblem olmadan dışarıya çıkmama, parkta yürümeme, bankta oturmama gibi birçok yasak getirmişlerdir. Ardından Yahudileri iki gettoya yerleştirmişler ve onların yoksulluk, açlık, susuzluk ve hastalıklarla ölmesine neden olmuşlardır. Almanlar dış grup olarak gördükleri Yahudilere yaşam hakkı tanımak istememişlerdir. Greenberg ve diğerleri (2004) insanların kendi kültürel dünya görüşünü paylaşmayanlara yönelik olarak küçümsemeden asimilasyona ve hatta ölüme kadar geniş bir aralıkta tutum ve davranışlarda bulanabileceğini belirtir. Filmde bunun örnekleri defalarca görülmektedir. Wladek’in kurduğu romantik ve yakın ilişkiler sayesinde hayatta kaldığı söylenebilir. DYK’da yakın ve romantik ilişkilerin ölüm belirginliğinin karşısında bireye güç verdiği ifade edilir (Mikulincer ve diğerleri, 2003). Diğer ölüm kaygısı tamponları olan kültürel dünya görüşüne bağlılık ve benlik saygısı (Pyszczynski ve diğerleri, 2021) ölümün belirgin olduğu savaş ortamında hayatta kalmaya çalışan Wladek’in tutum ve davranışlarında görülür. Sembolik ölümsüzlüğü çaldığı piyano eserleriyle yakalamaya çalışan Wladek, gerçek ölümsüzlük algısını sunan din konusunda da Alman yüzbaşı tarafından uyarılmaktadır. Kendi grubundan olanları gördüğünde onlara sarılmaya koşarken dış gruptan sanılarak kurşunlanan Wladek, filmin sonunda ayakta alkışlanmaktadır. Ayakta alkışlanmanın onun benlik saygısına pozitif katkı sağladığı söylenebilir.

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran birçok özellik vardır. Bu özelliklerden en önemlisinin ise entelektüel düşünme becerisi olduğu söylenebilir. Bu beceri sayesinde insan hayatını her geçen gün kendisi için daha konforlu hale getirirken; bu konforlu yaşamın bedelini de yine entelektüel düşünme becerisi ile ödemektedir; çünkü insan entelektüel düşünme becerisiyle ölümlü olduğunu fark etmektedir. Bu entelektüel beceri ölüm bilinci ile yan yana geldiğinde felç edici bir dehşete neden olmaktadır. Ölümlüğün dehşetinden kurtulmak için insanlar kültürel dünya görüşleri geliştirmekte ve ona uygun yaşayanları grubun önemli bir üyesi olarak yüksek benlik saygısı ile ödüllendirmektedirler. Grubunun kültürüne uygun davrandığını düşünen bireyin benlik saygısı da yükselmektedir. Kültürel dünya görüşleri ve ona bağlı yaşayarak elde edilen benlik saygısı ölüm kaygısının karşısında etkili tamponlardır. Bu tamponlara kurulan yakın ve romantik ilişkiler de eklenir. İnsanlar ölümün belirginliğinde kendi kültürel dünya görüşünden olanları korur kollarken; başka dünya görüşlerinden olanlara karşı düşmanca tutumlar ortaya koyabilirler. Ölümün bu felç edici etkisinden kurtulmak için insanoğlu öldüğünde kendisini hatırlatacak bir şeyler yaparak sembolik ölümsüzlüğe ulaşmak isterken; özellikle dinlerin sunduğu cennete gitme veya reankarne olma gibi ebedi gerçek ölümsüzlüğün peşine düşerler.

Savaş ölümün belirgin olduğu bir ortamdır. “Piyanist” filminde ise İkinci Dünya Savaşı’nda Polonyalı Yahudilere Almanların yaşattıkları anlatılmaktadır. DYK’nın yukarıda ifade edilen kavramları filmin ana karakteri ve yan karakterlerinin davranışları üzerinden somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Ölüm farkındalığının yarattığı dehşetin insan davranışlarını nasıl şekillendirdiğini görmek adına bu inceleme ile alan yazına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. DYK; önem arayışı, psikolojik belirtiler, antisosyal davranışlar, görelî yoksunluk, bağımlılıklar, göç ve göçmenlik olgusu, saldırganlık, şiddet, riskli davranışlar gibi konularla birlikte çalışılabilir. Bunun yanında romantik ilişkiler, evlilik ilişkileri, ayrılık ve boşanmalar, siyasi yönelimler, taraftarlık olgusu dehşet yönetimi ile birlikte incelenebilir. İnsana yardım mesleği uzmanları danışanlarının dehşet yönetimi süreçlerini inceleyerek, onların problemlerinin çözümüne katkı sağlayabilirler.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça / References

Arndt, J., & Greenberg, J. (1999). The effects of a self-esteem boost and mortality salience on responses to boost relevant and irrelevant worldview threats. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(11), 1331-1341.

<https://doi.org/10.1177%2F0146167299259001>

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ihssr/issue/36852/425401>

Barnes, S. J. (2021). Understanding terror states of online users in the context of COVID-19: An application of Terror Management Theory. *Computers in Human Behavior*, 125, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106967>

Baştuğ, G., Çelik, B. R., Yılmaz, F. B., Bacaksız, S., Eyrikaya, E., Şahin, S., & Karaca, P. (2020). On Sekizlik Bir Delikanlı ve Seksenlik Bir Kadın: 'Harold And Maude' Filminin Klinik ve Geriatrik Psikoloji Perspektifinden Analizi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 19(1), 18-26.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1320618>

Becker, E. (1973). *The denial of death*. New York: Academic Press.

Boyacı M, İlhan T (2016) Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımının film analizi yöntemiyle incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 734-746.

<http://dx.doi.org/10.17860/efd.03838>

Burke, B. L., Martens, A., & Faucher, E. H. (2010). Two decades of terror management theory: A meta-analysis of mortality salience research. *Personality and Social Psychology Review*, 14(2), 155-195. <https://doi.org/10.1177/1088868309352321>

Cherif, S. (2019.) Sinemada psikoterapi tedavisi (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cox, C. R., Arndt, J., Pyszczynski, T., Greenberg, J., Abdollahi, A., & Solomon, S. (2008). Terror management and adults' attachment to their parents: the safe haven remains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(4), 696- 717.

<https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.4.696>

Derin, S., & Yıldız, E. Ç. (2018). An Adlerian analysis of "The kid" movie. *Eğitim ve Bilim*, 43(193), 317-335.

Derin, S., & Voltan Acar, N. (2016). Analitik terapi bağlamında film analizi: Tehlikeli İlişki. *Journal of International Social Research*, 9(45), 449-460.

Dilekli, Y. (2017). The relationships between critical thinking skills and learning styles of gifted students. *European Journal of Education Studies*, 3(4), 69-96.

<https://zenodo.org/badge/DOI/10.5281/zenodo.344919.svg>

Dogulu, C., & Ugurlu, N. S. (2015). Dehset Yönetimi Kuramı Üzerine Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 18(35), 33-35.

Greenberg, J., Koole, S., & Pyszczynski, T. (Eds.). (2004). *Handbook of experimental existential psychology*. New York: Guilford Press.

Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. In *Public self and private self* (pp. 189-212). Springer, New York, NY.

Greenberg, J., Solomon, S., & Pyszczynski, T. (1997). Terror management theory of self-esteem and cultural worldviews: Empirical assessments and conceptual refinements. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 29, pp. 61-139). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60016-7](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60016-7)

Hankir, A., Holloway, D., Agius, M., & Zaman, R. (2015). Beyond a beautiful mind: film as an educational and therapeutic tool. *European Psychiatry*, 30(1), 1-1.

Harkrider, N. L. (2022). Terror Management Theory During COVID-19: Individual Differences in Death Anxiety Defenses. University of Central Florida Orlando, Florida

Hesley, J. W., & Hesley J. G. (1998). *Rent two films and let's talk in the morning: Using popular movies in psychotherapy*. New York: Wiley.

Jackson, J. C., Jong, J., Bluemke, M., Poulter, P., Morgenroth, L., & Halberstadt, J. (2018). Testing the causal relationship between religious belief and death anxiety. *Religion, Brain & Behavior*, 8(1), 57-68.

<https://doi.org/10.1080/2153599X.2016.1238842>

Juhl, J., & Routledge, C. (2016). Putting the terror in Terror Management Theory: Evidence that the awareness of death does cause anxiety and undermine psychological well-being. *Current Directions in Psychological Science*, 25(2), 99-103. <https://doi.org/10.1177/0963721415625218>

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1156348>

Kırık, A. M., & Arvas, N. (2014). Sömürgecilik ve ırkçılık olgusu bağlamında piyanist filminin gösterge bilimsel analizi. *E-Journal of Intermedia*, 1(1), 46-65.

Leary, M. R. (2004). The Function of Self-Esteem in Terror Management Theory and Sociometer Theory: Comment on Pyszczynski et al.(2004). *Psychological Bulletin*, 130(3), 478-482. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.3.478>

Mehriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma* (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademik Yayıncılık.

Mikulincer, M., Florian, V., & Hirschberger, G. (2003). The existential function of close relationships: Introducing death into the science of love. *Personality and Social Psychology Review*, 7, 20-40. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0701_2

Mikulincer, M., Florian, V., & Hirschberger, G. (2004). The Terror of Death and the Quest for Love: An Existential Perspective on Close Relationships. In J. Greenberg, S. L. Koole, & T. Pyszczynski (Eds.), *Handbook of Experimental Existential Psychology* (pp. 287-304). Guilford Press.

Morsünbül, Ü. (2015). Analyzing honey (bal), milk (süt) and egg (yumurta) movies in terms of Erikson's theory of psychosocial development. *Elementary Education Online*, 14(1), 181-187. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/91204>

Negiz, B., & Ozan, R. (2017). Sakindi oranın şafakları, schindler'in listesi ve piyanist filmleri bağlamında kadın temsili ve militarizm. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 254-264.

Plusnin, N., Kashima, E. S., & Pepping, C. A. (2020). Romantic intimacy and terror management: Examining the mediating roles of felt security, relational self-esteem, and relational worldview defense. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(12), 2987-3005. <https://doi.org/10.1177%2F0265407520947820>

Pyszczynski, T., Lockett, M., Greenberg, J., & Solomon, S. (2021). Terror management theory and the COVID-19 pandemic. *Journal of Humanistic Psychology*, 61(2), 173-189. <https://doi.org/10.1177%2F0022167820959488>

Pyszczynski, T., Greenberg, J., & Solomon, S. (1999). A dual-process model of defense against conscious and unconscious death-related thoughts: An extension of terror management theory. *Psychological Review*, 106(4), 835-845.

<https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.4.835>

Pyszczynski, T., Greenberg, J., & Solomon, S. (2000). Proximal and distal defense: A new perspective on unconscious motivation. *Current Directions in Psychological Science*, 9(5), 156-160. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00083>

Pyszczynski, T., Solomon, S., & Greenberg, J. (2003). *In the wake of 9/11: The psychology of terror*. American Psychological Association.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/10478-000>

Pyszczynski, T., Solomon, S., & Greenberg, J. (2015). Thirty years of terror management theory: From genesis to revelation. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 52, pp. 1-70). Academic Press.

<https://doi.org/10.1016/bs.aesp.2015.03.001>

Routledge, C., & Vess, M. (Eds.). (2018). *Handbook of terror management theory*. Academic Press.

Schimmel, J., Hayes, J., Williams, T., & Jahrig, J. (2007). Is death really the worm at the core? Converging evidence that worldview threat increases death-thought accessibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(5), 789-803.

<https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.5.789>

Schulenberg, S. E. (2003). Psychotherapy and movies: On using films in clinical practice. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 33(1), 35-48.

Şenol-Durak, E., & Fıfıloğlu, H. (2007). Film analizi yöntemi ile Virginia Satir aile terapisi yaklaşımına bir bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 43-62.

Sharp, C., Smith, J. V., & Cole, A. (2002). Cinematherapy: Metaphorically promoting therapeutic change. *Counseling Psychology Quarterly*, 15(3), 269-276.

<https://doi.org/10.1080/09515070210140221>

Shults, F. L., Lane, J. E., Wildman, W. J., Diallo, S., Lynch, C. J., & Gore, R. (2018). Modelling terror management theory: computer simulations of the impact of mortality salience on religiosity. *Religion, Brain & Behavior*, 8(1), 77-100.

<https://doi.org/10.1080/2153599X.2016.1238846>

Smith, G. N. (2003). *Dünya Sinema Tarihi*. İstanbul: Kabcacı Yayınları.

Tonga, Z., & Voltan Acar, N. (2017). "Titanik" filminin akılcı, duygusal, davranışçı terapi açısından değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(12), 1069-1080.

Vail III, K. E., & Juhl, J. (2015). An appreciative view of the brighter side of terror management processes. *Social Sciences*, 4(4), 1020-1045.

<https://doi.org/10.3390/socsci4041020>

Vail III, K. E., Juhl, J., Arndt, J., Vess, M., Routledge, C., & Rutjens, B. T. (2012). When death is good for life: Considering the positive trajectories of terror management. *Personality and social psychology review*, 16(4), 303-329.

<https://doi.org/10.1177/1088868312440046>

Wolfe, S. E., & Brooks, D. B. (2017). Mortality awareness and water decisions: A social psychological analysis of supply-management, demand-management and soft-path paradigms. *Water International*, 42(1), 1-17.

<https://doi.org/10.1080/02508060.2016.1248093>

Wolfe, S. E., & Tubi, A. (2019). Terror Management Theory and mortality awareness: A missing link in climate response studies? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 10(2), 1-13. <https://doi.org/10.1002/wcc.566>

Yam, F. C. (2021). Uyumsuz hayal kurma kavramının film analizi yöntemiyle incelenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 27-39.

<https://doi.org/10.18863/pgy.877490>

Yetzer, A. M., & Pyszczynski, T. (2019). Terror management theory and psychological disorder: Ineffective anxiety-buffer functioning as a transdiagnostic vulnerability factor for psychopathology. In C. Routledge & M. Vess (Eds.), *Handbook of terror management theory* (pp. 417-447). Academic Press.

<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-811844-3.00018-4>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zengin E (2019) Transaksiyonel analiz ego durumlarının iletişime etkisi bağlamında "ters yüz" filminin analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 30-51. <https://dergipark.org.tr/en/pub/adusobed/issue/47467/430196>